

YENJELÉ SENRE YOF

wi sewe

Sewe wi nawa senre

Yenjelé senre yof wi sewe mege kì ta ma yiri wa Eburuye senre ti senpyo ña pe yinri «Koheleti» wo ni. Maga logo Koheleti ko kɔrɔ wo yen fɔ: «Nagaf» nakoma «Leele gbogolof.» Ki sewe ña wi yen na lere wa jatere yegé nari we na, ña wìla jatere pye jenye yinwege ki kɔrɔ wi na konaa tɔnli ña pe mbe ya ta wa ki ni wi na. Mbe yala jenme pi ni, ki kajenje wi yen na yinwege kagala ke ni fuun nunjba nunjba ke cancan na wele konaa na ke kayɔngó ki taanla taanla na wele. Koro ke yen mbaa jenme pi lagajaa, mbaa yarijende gbogolo yee kan, konaa ki dunruya ña wi katangala ke ni. Wigi senre ti go kaw ma yo fɔ to ti ni fuun to yen tifelègè. Ki senpyo pe maa kannga ki gbɔɔ na mbe yala wi kɔrɔ konɔbanja pe maa logo logowo mba na po ni, ko yen fɔ: «Ki woro pyewe.» Wigi jen ma filige ki na ma yo yinwege ki yen ma were konaa kangbangala yen wa ki ni; koro ke yen mbe yesanga wa lere na, naa jɔlɔgɔ konaa kambasinnde.

Ki kagala ñgele ke jenwe po naa ki ni fuun, kajenje wìgi jen ma yo Yenjelé li yen wa. Zhɔbu wila ki yo yegé ñga na, wo fun wigi yan ma fɔ senwee wi se ya mbe ñga Yenjelé laa piin ki kɔrɔ jen, nakoma mbeli jatere wi tijuguwo pi kɔrɔ jen. Mbe kajenje wi ta wa ki kagala ke kɔrɔ mbajenme pi ni, wì kala la wele ma yan, ma yo fɔ:

Mìgi jen fɔ senwee pyɔ wila yɔgɔri, wila kajenje piin wi yinwege piliye yi ni, yaraga ka woro wa ma yɔn wi yeri mbe sa wé ko na. Lere o lere wi maa nii, na woo, na yɔgɔri wi tunndo ti ni fuun ti tɔnli wi kala na, ko yen Yenjelé li yarikanga (3.12-13).

Nagaf wìgi naga ma yo wo yere jate wi yen na para, eен fɔ wagati wa ni, ki yen ma ñgban mbe senre ti kɔnsara ti jen mberi wɔwɔ ti yee ni wa sewe wi ni. Wo jate wi yen na para kagala ñgele na, kè pinle yuuro jende tanra ta ni (1.3-11; 3.1-8), naa kagala jegele jegele kele ni (4.7-8) konaa yomiyegèle ni, ñgele ke yen ma gbogolo ke yee na (7.1-14; 10.1--11.6). Maga le wa wagati ña wì toro wafafafa wi ni, leelee pè ki kajenje ña wi senre ti kɔrɔ wi logo logolɔmɔ legere na, mba pì yiri pi ye pi ye. Eен fɔ we daga mbege jen fɔ ki nagaf wùù senre ti go kaw ma senre nda yo, ti yen lere sagaworo ma wé ti se ya mbe lere saga ko na.

Sewe wi yen ma kɔɔnlɔ yegé ñga na

Kajenje wi senre 1.1--6.9

Go yen senwee wi yinwege ki na le? 1--2
 Kala pyew naa li wagati 3.1-8
 Nagafɔ wi yen na jatere piin yinwege kagala kele na 3.9--6.9
 Nagafɔ wi Kajenme yerewe senre 6.10--12.14
 Yinwege kagala ke yegɛ 6.10--8.15
 Yeresaga yen kajenme pi na 8.16--9.10
 Kajenme naa Yara kapyere 9.11--11.6
 Yaa Yenjɛle li jate yaa tanri li senre ti na 11.7-12

KAJENME WI SENRE

1.1--6.9

Yinji ki yen wa yinwege ki ni

1 ¹Yenjɛle senre yofɔ wi senyoro ti nda, Davidi wi pinambycɔ we, wo ḥa wila pye Zheruzalem̄ ca ki wunlunaja.

2 Wagafe naa wagafe, Yenjɛle senre yofɔ wo wì yo ma, wagafe naa wagafe, yaara ti ni fuun ti yen wagafe.

3 Senwee pyɔ wi maa yee yegɛ ki weri tunjgo ḥga na laga dunruya wi ni, yinji tɔnli wi ma kaa ta wa ki ni?

4 Sere nuŋgba woolo yirisaga ka ma yiri ma kari, sere nuŋgba woolo yirisaga ka yegɛ ma pan,

een fɔ tara ti yen wa ti yɔngɔlɔ ke ni sanga pyew.

5 Yɔnlɔ ki ma yiri, yɔnlɔ ki ma saa to,

ko puŋgo na, ki ma fyɛɛlɛ ma scɔngɔrɔ wa ki yirisaga naa.

6 Tifelge ki ma gbɔn ma kari yɔnlɔparawa kalige kɛɛ yeri, mbe gbɔn mbe kari yɔnlɔparawa kamɛŋge kɛɛ yeri; ki maa gbɔn na sunrugu sunrugu, mbe si scɔngɔrɔ wa ki torosaga lege ki ni naa.

7 Gbaanla pe ni fuun pe maa fuun ma saa na yiin wa kɔgɔje wi ni, een fɔ kɔgɔje wi fa yin gben; ma sigi ta gbaanla pe maa fuun na kee kɛɛ ḥga na, pa pe koro na fuun na kee wa ki kɛɛ ki na suyi.

8 Yaara pyew ti yen tege na; lere se ya mbege wogo ki yo mbege kɔ, yenle laa te welege na, nuŋgbolo laa te logowo na.

9 Kagala ḥgele kàa pye wa faa, ke yaa pan naa fɔnŋgɔ; kagala ḥgele kàa pye ma toro wa faa, ke yaa pye naa; yaraga ko ka kpɛ woro fɔnŋgɔ laga tara ti na.

10 Ali na lere wa ka yaraga ka yan mbege yo ki wogo na

fɔ: «Ye wele, yaraga ḥga ko yen fɔnngɔ,»
 ma yaa saga yan fɔ ki kala làa
 pye na piin faa, wagati
 titɔnlwɔ ḥja wì toro wa
 fafafa we yege wi ni.
 11 Kagala ḥgele kè pye ma toro
 wa faa, lere se ya nawa to
 ke na naa,
 kagala ḥgele ke yaa pye puŋgo
 na, mbele pe yaa ka yiri
 puŋgo na, pe se ka nawa
 to ke na†.

Kajenme pi yen wagafe

12 Mi Yenjelé senre yofɔ mìla pye Izirayeli* tara ti wunlunaja, ma cen wa Zheruzalemu ca. 13 Kala o kala li yen na piin laga tara ti na, mìla ki kòn maga tege ma yewe jenjegé ke ni fuun ke wogo na konaa ma ke cancan ma wele, ma yala kajenme pi ni. Ke yen tege gbɔgɔ ka, ḥga Yenjelé lì wa senwee piile pe na paa tege.

14 Koni mìgi wele maga yan fɔ kala o kala li yen na piin laga tara ti na, koro ke ni fuun yen wagafe,
 paa yege ḥga na lere ma kaa na tifelège ki puro mbege yigi we.

15 Yaraga ḥga kì kuru ki se ya mbe sin,
 yaraga ḥga woro wa, pe se ya mbege jiri.

16 Mìla na yee pye fɔ: «Wеле, мì кари ўеге ма кайенме гбօс та ма we мбеље фуун пàа кели ма cen wunluwɔ pi na na yege wa Zheruzalemu ca pe na.» Mì kajenme gbɔc naa jenme gbɔc ta†. 17 Mila ki kòn maga tege wa na kotogo na mbege lagaja mbegejen yinggi ki yen kajenme we, mbegejen yinggi ki yen lembigewe konaa yara kapyere ti ni. Eén fɔ mìgi wele maga yan fɔ ko fun ki yen paa lere ma kaa na tifelège ki puro mbege yigi we.

18 Katugu na maga kajenme gbɔc ta, jatere piriwen gbɔc yen ma woo;
 maga jenme gbɔc ta, tege gbɔgɔ ki yen ma wogo.

Dunruya katangala naa yarijendé ti ma yinggi yɔn

2 1 Mìla na yee pye fɔ: «Koni, mi yaa yɔgɔrimo kapyere pye mbe wele, mbe katangala ke tanwa pi li mbe wele.»

Eén fɔ ko ki ni fuun ḥga ko yen wagafe. 2 A mì sho fɔ:
 «Titegerè ti yen lembigewe kala, yɔgɔrimo pila si kala yɔn.»

3 Kona, a mì sigi kòn maga tege wa na nawa fɔ mi yaa koro wa na tijinliwe konɔ li ni, mbanla yee kan duven wɔgɔ ki yeri, konaa mbanla yee le lembigewe pi ni. Mila pye na jaa mbegejen ki tunŋgo ḥga senwee piile paa piin laga tara ti na pe

†1.11: Ki verise ḥja wi senre ti mbe ya logo naa fɔ: Faa woolo mbele pè toro, lere se ya nawa to pe kagala ke na naa; mbele pe yaa yiri puŋgo na, pe kagala wele, mbele pe yaa ka yiri poro puŋgo na, pe se ka nawa to ke na.

†1.16: 1 Wunlu 3.12; 5.9-14.

yinwege piliye yi ni, ki ma kajenje
ŋga pye pe kan.

⁴ Mì tunjgbɔrɔ̄ pye, ma yinre kan na yee kan, ma erezen* tiire sanri na yee kan[†]. ⁵ Mì naŋgɔ̄ kɔlɔyɔ̄ kɔn, ma tire keere sanri na yee kan; mì tire nda ti maa seni ti cenle pyew ta sanri wa ti ni. ⁶ Mì tɔnmɔ̄ were wɔ̄ na yee kan, mbe ta mbaa tipire yirifɔnndɔ̄ ti sugurun ti tɔnmɔ̄ pi ni. ⁷ Mì kulonambala naa kulojaala lɔ̄ na yee kan. A pè piile se wa na go ki ni. Mì nere naa simbaala konaa sikaala legere ta ma we mbele fuun pàa keli ma cen na na wa Zheruzalemu ca pe na[‡]. ⁸ Mì warifuwe, naa te gbogolo na yee kan fun, konaa wunlumbolo yarijende naa tara ta yege yarijende ni. Mì yurukɔɔlɔ̄ nambala naa jeele lagaja yurukɔɔki na na yee kan. Mì jeele legere ta na yee kan fun, poro mbele pe yen nambala pe kandanлага ye[†].

⁹ Mila pye legbɔ̄ ma we mbele fuun pàa keli ma cen na na wa Zheruzalemu ca pe na. Konaa ki ni fuun, na kajenme pìla pye na ni[†]. ¹⁰ Yaraga ŋga fuun na yege la yiri ki na, mi sila na yee kun ko ka kpe ni. Mi sila na yee kun yɔgɔrimɔ̄ kala la kpe ni; katugu mila pye na yɔgori na tunjgo ki fanŋga na, ko kila pye na tunjgo tege ki ni fuun ki tɔnli we.

¹¹ Ko punjo na, tunndo nda fuun mì pye konaa tege ŋga mì te mari pye, a mì si jatere pye ki na. A mì sigi yan fɔ̄ ko ki ni fuun ko yen wagafe, paa yege ŋga na lere ma kaa na tifelege ki puro mbege yigi we. Tɔnli woro ko ka kpe ni laga tara ti na.

Lere pyew wi yen kufɔ

¹² Kona, a mì sigi lagaja mbe kajenme, naa kambajenme konaa yara kapyere ti cancan mbe wele. A mì silan yee yewe fɔ̄ lere ŋa wi yaa ka cen wunluwɔ̄ pi na wunlunaja wi yɔnlɔ̄, yinji wi yaa ka pye fɔnnɔ̄, ŋga ki fa pye faa gben? ¹³ Kì pye ma, mìgi wele maga yan fɔ̄ kajenme pì mbɔnrɔ̄ ma we lembigewe pi na, paa yege ŋga na yanwa pì mbɔnrɔ̄ ma we diwi wi na we.

¹⁴ Kajenje wi maa karisaga ki jen;

een fɔ̄ lembige ki maa tanri wa diwi wi ni.

Konaa ki ni fuun, mìgi kɔrsi maga yan, fɔ̄ pe pe ni fuun shyen pe kɔlɔmɔ̄ pi yen nuŋgbɑ̄. ¹⁵ A mì silan yee pye fɔ̄: «Lembige ki yaa ka kɔ yege ŋga na, pa mi yaa ka kɔ ma fun. Kì pye ma, na kajenme pi tɔnli wo yen yinji?» A mì silan yee pye ma yo fɔ̄ ko fun ko yen wagafe. ¹⁶ Katugu leeple se koro mbaa nawa tuun kajenje wi kala li na

^{†2.4-8:} 1 Wunlu 10.23-27; 2 Kuro 9.22-27.

^{†2.7:} 2 Kuro 8.8-9.

^{†2.8:} 1 Wunlu 10.10, 14-22.

^{†2.9:} 1 Kuro 29.25.

mbe mō mbe sa we lembige ki kala li na. Sanni la kee wa yēgē, leele pe ma fege pe ni fuun shyen pe kala li na. Enhēn, kajēnje wi ma ku, lembige ki ma ku fun.

¹⁷Kì pye ma, yinwege kìlan mben, katugu mi wo yeri, kagala ñgele ke yen na piin laga tara ti na, ke yen jōlōgō; ko ki ni fuun ko yen wagafe paa yēgē ñga na lere ma kaa na tifelege ki puro mbege yigi we.

Mbaa tunjgo piin la tege ki tōnli wo yen yingi

¹⁸Tunjgo ñga fuun mì pye ma te laga tara ti na, ki ni fuun kìlan mben; katugu mi yaa ka kari mbege tōnli wi yaga ña wi yaa ka pan na puñgo na wo kan. ¹⁹Ambō ki jen na kaa pye wi yaa ka pye kajenje nakoma lembige? Ma si yala mìlan yee te ma tunjgo ñga fuun pye na kajenme pi ni laga tara ti na, ko fō wo wi yaa ka pye ki tōnli wi tafō. Ko ki ni fuun ñga ko yen wagafe. ²⁰Kì pye ma, tunjgo ñga fuun mì pye laga tara ti na, a kì silan jatere wi piri na na. ²¹Lere wa maa tunjgo ki pye kajenme ni, naa jenme ni konaa mbe fanjga ta ki ni. Eén fō wi ma kaa ki tōnli wi yaga wa yēgē kan, ña wi sigi tege ka te. Ko fun ko yen wagafe, ma pye kayañga gbōgō. ²²Tunjgo ñga fuun senwee wi maa piin na tege laga tara ti na, konaa tege ñga fuun wi ma taga wi yee na wa ki ni, yingi tōnli wi yaa ka ta

wa ki ni? ²³Wi yinwege piliye yi ni fuun yi ma pye tege ni, wi tunndo ti maa jatere wi piri wi na. Ali yere yembine wila wogosaga ta. Ko fun ko yen wagafe[†].

²⁴Yaraga ko ka woro wa ma mbōnra senwee wi yeri mbe pye, kaawō mbe li mbe wō konaa mbaa yōgori wi tunjgo tōnli wi kala na. Eén fō ko fun mìgi wele maga yan fō Yenjelé lo li ma ko pye senwee wi kan[†]. ²⁵Ambo wi mbe ya mbaa nii mbaa yōgori, na Yenjelé li sigi kan wi yeri? ²⁶Katugu lere ña kala ka Yenjelé li ndanla, li ma kajenme, naa jenme konaa yōgorimō kan wi yeri. Eén fō li ma ti kapege pyefō wo maa tunjgo piin na yarijende gbogolo, mbe kari yaga ña wi kala li yen mali ndanla wo kan[†]. Ko fun ko yen wagafe, paa yēgē ñga na lere ma kaa na tifelege ki puro mbege yigi we.

Kala li ni fuun naa li wagati

3 ¹Kala li ni fuun naa li wagati,
kala pyew naa li pyesanga laga
tara ti na.

²Lere sesanga yen wa, kusanga
yen wa.

Tire sanrisanga yen wa, ti
kōlōgisanga yen wa.

³Lere gbosanga yen wa, wi
sagalama sanga yen wa.
Go jansanga yen wa, ki kansanga
yen wa.

[†]2.23: Zhōbu 5.7; 14.1.

[†]2.24: Yof 3.13; 5.17; 9.7; Eza 56.12; Luki 12.19; 1 Koren 15.32.

[†]2.26: Zhōbu 32.8; Yomi 2.6.

- ⁴ Gbelesanga yen wa, titegere
sanga yen wa.
- Kunwo gbelesanga yen wa, yɔrɔ
sanga yen wa.
- ⁵ Sinndeere wasanga yen wa,
sinndeere gbogolosanga
yen wa.
- Mbe magala yee ni mbe shari
ko sanga yen wa, yaga
ka magala ye yee ni mbe
shari ko sanga yen wa.
- ⁶ Yaraga jasanga yen wa, yaraga
puŋgosanga yen wa.
- Yaraga tegesanga yen wa, yaraga
wasanga yen wa.
- ⁷ Paraga ki walisanga yen wa, ki
yɔlisanga yen wa.
- Lere wi pyerisanga yen wa, wi
parasanga yen wa.
- ⁸ Ndamlawa sanga yen wa, lere
panrasanga yen wa.
- Malaga gbɔnsanga yen wa,
yeyinŋe sanga yen wa.
- ⁹ Tunmbyee wi ma tege ŋga te,
yŋgi tɔnli wi ma ta wa ki ni?
- ¹⁰ Tege ŋga Yenjelé lì wa senwee
piile pe na mbe pe kuru, mìgi wele
maga yan. ¹¹ Lì kala pyew li pye
ma li yɔn li sanga wi na. Lì yere
wagati kɔsaga fu woo wi jatere wi
le wa senwee wi kotogo na. Konaa
ki ni fuun, tunŋgo ŋga Yenjelé lì
pye, mbege le wa ki lesaga fɔ sa
gbɔn wa ki kɔsaga, senwee wi se
ya mbege kɔrɔ wi jen mbe sa yiri
wa. ¹² A mì sigi jen fɔ kala lo la
woro ma mbɔnrɔ senwee wi yeri
mbe pye, kaawɔ mbaa yɔgɔri konaa
mbaa katangala ke tanwa pi nii
wi yinwege piliye yi ni. ¹³ Na lere

o lere kaa nii, mbaa woo, mbaa
wi kɛe tunndo ti tɔnli wi nii, wi
daga mbege jen fɔ ko yen Yenjelé
li yarikanga.

¹⁴ Mìgi kɔrɔsi maga yan fɔ yaraga
ŋga fuun Yenjelé li ma gbegele, ki
ma koro wa fɔ sanga pyew. Yaraga
ka se ya taga ki na, yaraga ka se si
ya kɔn ki na. Yenjelé lì ko pye ma,
janjo senwee wila fye li yegɛ.

¹⁵ Kala o kala li yen wa nala, làa
pye faa ma toro;
kala o kala li yaa ka pye puŋgo
na, lo la pye faa makɔ.
Kagala ŋgele kè toro makɔ,
Yenjelé li ma ti ke ma
sɔngɔrɔ ma pan.

Kala pyew li kɔsaga ko ki yen kunwo we

¹⁶ Mìgi wele maga yan laga tara ti
na naa, fɔ kaselege ki ja daga mbe
pye laga ŋga na, tipege ki maa piin
wa ki yɔnlɔ; kasinŋge ki ja daga
mbaa piin laga ŋga na, tipege ki
maa piin wa ki yɔnlɔ. ¹⁷ Kona, a mì
silan yee pye fɔ: «Yenjelé li yaa ka
kiti kɔn lesinŋe wo naa lepee wi na,
katugu kala pyew naa li pyesanga,
kapyege pyew naa ki pyesanga.»

¹⁸ A mì sigi yo na yee kan senwee
piile pe wogo na, fɔ Yenjelé li yen
na pe waa na wele, janjo mbege
naga pe na fɔ poro naa yaayoro ti
ni pe yen yaraga nunjba. ¹⁹ Katugu
senwee wi kɔlɔmɔ po naa yaayogo
ki kɔlɔmɔ pi ni pi yen nunjba.
Senwee wi ma ku, yaayogo ki ma
ku fun. Yinwege wɔnωnɔn nunjba
po pi yen pe ni fuun shyen pe ni.

Senwee wii mbɔnrɔ yaayogo ki na kala la kpe ni, katugu kala pyew li yen wagafe.²⁰ Pe ni fuun pe yen na kee wa laga nungba ki ni. Pa pe ni fuun pè yiri wa taambugɔ ki ni, pa pe ni fuun pe yaa ka sɔngɔrɔ wa taambugɔ ki ni naa.²¹ Ambɔ ki jen na kaa pye senwee ka ku wi yinne li ma kari naayeri wa yenjelé na, yaayogo ka ku ko yinne lo ma tigi wa tara ti nɔgɔna.

²²Mìgi wele maga yan fɔ kala lo la woro ma mbɔnrɔ senwee wi yeri mbe pye, kaawɔ mbaa yɔgɔri wi tunjgo tɔnli wi kala na. Ko ki yen wi tasaga ye, katugu ɔga ki yaa kaa piin laga wi punjgo na wi kunjɔlɔ, ambɔ wi yaa kaa sɔngɔrɔ laga dunruya na wi pan wig'i yan?

Senwee piile pe yee jɔlɔkala naa pe tege laga cenwe pi ni

4¹ Ko punjgo na, jɔlɔgɔ ɔga fuun leele pe maa tari pe yee na laga tara ti na, a mì sigi wele maga yan fun.

Pe yen na mbele jɔlɔ, pe yen na gbele, eεn fɔ lere kpe woro wa mbe pe kotogo ki sogo pe na.

Fanɔga ki yen pe jɔlɔfennɛ pe yeri, eεn fɔ lere kpe woro wa mbe pe kotogo ki sogo pe na.

²Kona, a mì sigi yo ma yo fɔ mbele pè ku makɔ, poro wogo ko mbɔnrɔ weeble poro na, poro mbele pe yen yinwege na we.³ Eεn fɔ lere ɔja pe fa se, wo ɔja wi fa tipere nda ti yen na piin laga tara na ti yan, wo

mbɔnrɔ poro pe ni fuun shyen poro na.

⁴Mìgi wele maga yan fun fɔ senwee wi maa wi yee tege na wi tunjgo ki piin kila yɔngɔ, katugu wi cenyeeenle pe yaritara ti ma yenjara yirige wi ni. Ko fun ki yen wagafe, paa yegɔ ɔga na lere ma kaa na tifelege ki puro mbege yigi we.

⁵Lembige ki maga keyen yi migi yi yee ni ma cen na wele, mbege yee jɔgɔ. ⁶Ma kεe yenle nunjba ta konaa wogosaga jenri ni, ko mbɔnrɔ ma kεe yenle shyen ta konaa yewerɛgɛ ni ko na. Ki yen paa yegɔ ɔga na lere ma kaa na tifelge ki puro mbege yigi we.

⁷Mì kala la wele ma yan, na li yen wagafe laga tara ti na. ⁸Lere wa ma pye wa, wi yen wi nunjba, lere wa yegɔ woro wi ni. Pyɔ woro wi yeri, nɔsepyɔ woro wi yeri. Eεn fɔ wi maa tunjgo piin sanga pyew. Wi yegɔ na tin yarijende legere tawa na. Konaa ki ni fuun, wi maa yee pye fɔ: «Mi yen naga tunjgbɔlɔ na li piin, mala yee kun katangala ke ni ambɔ fɔ kan?» Ko fun ko yen wagafe, ma pye nandangawa kala.

⁹Leele shyen mbe pye pe yee ni ko mbɔnrɔ lere nunjba na, katugu leele shyen tunjgo tɔnli wo ma pye ma gbɔgɔ. ¹⁰Pe shyen pe ni, na nunjba ka to, sanja wi maa yirige. Eεn fɔ lere ɔja wi yen wi nunjba, tege yen ki fɔ wi wogo, na wi ka to, lere woro wa mbooyirige. ¹¹Ki pyelɔmɔ nunjba pi na, na leele shyen ka sinle pe yee tanla, pe maa

tufunwɔ nii pe yee ni. Eén fɔ lere ḥa wi maa sinle wi ye, wi yaa tufunwɔ po le wi yee ni mélé? ¹² Lere nungba mbe ya naŋga nungba ni, eén fɔ nambala shyen poro mbe ya yere mboo sige. Mana na pè pili garipiile taanri ni, li kɔnwɔ na tanla.

¹³ Lefənji fyɔnwɔ fɔ ḥa wi yen kajenje, wì mbɔnrɔ wunlunaja lelɛe ḥa wi yen lembige wi na, wo ḥa wila yenle yere we senre na we. ¹⁴ Ali na ki ka pye ki lefənji wì yiri wa kaso wi ni, mee cen wunluwɔ pi na, nakoma ki pye poo se wa fyɔnwɔ pi ni wa wunluwɔ tara ti ni, ko mbɔnrɔ. ¹⁵ Mìgi wele maga yan fɔ senwee piile mbele fuun pe yen yinwege na laga tara ti na, ko lefənji cenle ḥa wi yaa cen wunluwɔ pi na wa wunlunaja lee wi yɔnlɔ, wo pe ma taga wi puŋgo na. ¹⁶ Leele mbele pàa taga ki wunlunaja wi puŋgo na, ki janwa wi yɔn ki saa jen. Ma si yala, setirige piile mbele pe yaa ka yiri puŋgo na, wi kala li se ka yɔgorimɔ kan poro yeri. Ko fun ko yen wagafe, paa yegɛ ḥga na lere ma kaa na tifelege ki puro mbege yigi we.

Senwee wi daga mbaa wi senyoro ti kɔrsi

¹⁷ Na ma kaa yiin wa Yenjelé li gbɔgɔgo ki ni, ma daga mbaa ma tangalɔmɔ pi kɔrsi. Ma fulo wa maa nuru Yenjelé li yeri, ko mbɔnrɔ ma sa saraga* wɔ paa

lembige saraga wɔmɔ yen ko na; katugu lembire to naga jen mbe yo

5 kapege ti yen na piin. ¹ Maga ka fyeele mbe senre ta yirige wa ma yɔn, maga ka fogolo mbe yɔn fɔlɔ* le Yenjelé li yeri; katugu Yenjelé lo yen wa yenjelé na, mboro wo yen laga tara ti na. Ki kala na, maga kɔɔn senyoro ti legɛ. ² Jatere legere ti maa paan wɔcɔni, ki pyelɔmɔ nungba pi na, senlegere maa yinrigi wa lembige ki yɔn.

³ Na maga yɔn fɔlɔ kɔn Yenjelé li yeri, maga ka mɔ mbeli yɔn fili, katugu lembire ti kapyege ki woro ma Yenjelé li ndanla. Ki kala na, na maga yɔn fɔlɔ kɔn, mali yɔn fili[†].

⁴ Maga ka yɔn fɔlɔ kɔn ko mbɔnrɔ mali kɔn maga si kali tɔn ko na.

⁵ Maga ka ti ma yɔn kɔɔn le kapege. Maga kaga yo Yenjelé li pitunjɔ[‡] wi kan fɔ: «Mìla wa ma la maga yɔn fɔlɔ li kɔn win.» Ki ka pye ma, pa Yenjelé li yaa nawa ɔgban ma ni ma senyoro ti kala na, mbɔɔn kee tunjɔ pyew ki jɔgo. ⁶ Yegɛ ḥga na wɔcɔrɔ ti ka legɛ mbe toro, ti ma pye go fu, ki pyelɔmɔ nungba pi na, senre ti ka legɛ mbe toro, ti ma pye go fu. Ki kala na, ma daga mbaa fye Yenjelé li yegɛ.

Fanjga fenne pe lejɔlɔgɔ

⁷ Na maga ki yan tara ta ni pe yen na fyɔnwɔ fenne pe jɔlɔ, ma je kaselege konaa kasinjɛ ki na, kiga ka to ma yɔn na; katugu fanjga

*5.3: Yuuro 66.13-14.

†5.5: Pitunjɔ ḥa senre tì yo wo wi yen Yenjelé li saraga wɔfɔ we.

fɔ wa ma pye fanjga fɔ wa go na, fanjga fɔ wa yegɛ yen poro pe ni fuun shyen poro go na.⁸ Tara ti tɔnli wi ma pye lere pyew wi woo. Ali wunlunaja wo jate wi kala pyew pa li maa yinrigi wa keere ti ni[†].

Penjagbɔrɔ ti yen toroyaraga

⁹ Lere o lere penjara ti yen maa ndanla, wi yenle na tin ti na. Lere o lere yarijende tawa pi yen maa ndanla, wi tawa pila wi yenle tin. Ko fun ko yen wagafe.¹⁰ Na ma yarijende ti ka lege, ti lifenne pe ma lege fun. Naga yen ma, ti tafɔ wo tɔnli wo yen yingi? Kaawɔ naa wiri yan yenle ni ko ce.¹¹ Tunmbyee wi yaakara jenri ta ma ka wi yo, nakoma wi yaakara legere ta ma ka wi yo, wi ma wɔnlɔndanwa ta yembine. Eén fɔ penjagbɔrɔ fɔ wi tawa gbɔɔ pi maga kan wila ya mbe wɔnlɔ.

¹² Mì kapege gbɔgɔ ka yan laga tara ti na, ko yen fɔ: Penjagbɔrɔ fɔ wi maa wi penjara ti gbogolo wi yɛera jɔlɔgɔ ki mege ni.¹³ Ki penjagbɔrɔ ti ma kaa jɔgɔ wi yeri kawaga ka ni. Ali na ki lerefɔ wi ka ka pyɔ se, ki pyɔ wila ka yaraga ka kpe ta wa ki penjara ti ni.¹⁴ Ki naja wila yiri wa wi nɔ wi lara ma pan kewara yegɛ nɔga na, pa wi yaa ka sɔngɔrɔ mbe kari kewara ma, wi

se ka kari wi tunjgo tɔnli wa kpe ni wi kee[†].¹⁵ Ko fun ki yen kapege gbɔgɔ ka. Senwee wila se ma pan waga yegɛ nɔga na, pa wi yaa ka sɔngɔrɔ mbe kari waga ma. Kona yingi tɔnli wì ta wa wi tunjgo ki ni? Wi tunjgo tɔnli wì yiri tifelege.

¹⁶ Mbe taga wa ko na, wùu yinwege ki ni fuun ki pye wa yesanga ki ni, naa jɔlɔgɔ ki ni, naa nandangawa pi ni konaa kayanga ki ni.

¹⁷ Mìgi wele maga yan fɔ nɔga kì mbɔnrɔ senwee wi yeri mbe pye, ko yen mbaa nii mbaa woo konaa mbaa yɔgori wi tunjgo tɔnli wi kala na, wi yinwege piliye yan Yenjelé lì kan wi yeri yi ni. Ko ki yen wi tasaga ye.¹⁸ Na Yenjelé li ka penjagbɔrɔ ti kan lere o lere yeri mbooo pye yarijende tafɔ, mbe ti ki fɔ wila ti tanwa pi nii, mbaa yɔgori wi tunjgo tɔnli wi kala na, ko yen Yenjelé li yarikanga.¹⁹ Ki lerefɔ wila la sɔnri wi yinwege kì were yegɛ nɔga na ki na naa, katugu Yenjelé lùu nawa pi yin yɔgorimɔni.

Mbe yarijende ta, maga ka ya mberi tanwa pi li

6¹ Mì kapege ka yegɛ yan laga tara ti na, nɔga ki yen na senwee piile pe jɔlɔ fɔ jɛŋge.² Lere wa yen wa, Yenjelé li ma penjagbɔrɔ kan wi yeri, naa yarijende legere

[†]5.8: Eburuye senre ti ni, nɔga kì yo fɔ: *Ali wunlunaja wo jate wi kala pyew pa li maa yinrigi wa keere ti ni* ki senre ti kɔrɔ wi logowo pi yen ma nɔgan. Pèlé ki kannja ma yo fɔ: *Wunlunaja nɔga wi ma ti keere tunjgo wogo ki ma pye kagbɔgɔ yɔn, wo wi yen ma yɔn tara ti go na*.

[†]5.14: Zhɔbu 1.21; Yuuro 49.18; 1 Timo 6.7.

ni konaa gbogow ni. Yaraga n̄ga fuun ki la yen wi na, wi maga ta. Konaa ki ni fuun, Yenjelé laa wi yaga wila ti tanwa pi nii, een fo lere wa yegē wi ma kaa nari nii. Ko fun ki yen wagafe, ma pye jōlōgo gbogo.³ Lere wa mbe ya mbe pyo cenme se, mbe yinwetōnlōgo ta. Ali na wi ka yinwetōnlōgo ta yegē o yegē, mbe sigi ta wii yōgorimō kpe ta wi yarijende ti ni, fanga yere si ta mboo gboo wi le, kona, mi wo yeri, pyo ja pè se, a wì toro, wi wogo kì mbōnrō wi na.⁴ Katugu ki pyo pōo se wagafe, wì sōngorō ma kari wa diwi wi na. Wi mege kì koro wa larawa.⁵ Ki pyo wii funwa pi yan, wii si yinwege kala la kpe jen. Wo yen yeyinjē na ma we ja wì yinwetōnlōgo ta wi na.⁶ Ali na lere wa ka yele waga kelejgele tēgesaga shyen ta yinwege ki ni, mbe sigi ta wii ferewe ta, ko yaa yinji yon wi kan? Katugu pa pe ni fuun paa kee wa laga nunjba ki ni.

Senwee wi yenle na tin yaraga na

⁷ Senwee wi maa tunjgo piin na tege wi yon suro to kala na; konaa ki ni fuun, wi yegē na tin yaraga na.⁸ Ynjgi tōnli kajenjē wi ta ma saa we lembige ki na? Na fyōnwā fo wi ka wi yee yingiwē jen senwee piile pe sōgōwā, ko yaa yinji yon wi kan?⁹ Senwee wi kaa yaraga n̄ga yaan yenle ni, ko mbōnrō ma we wi jatere wila wi tile wila kee wi yenle yaara ti kōrōgo ko na. Ko fun ki yen wagafe paa yegē n̄ga na lere ma kaa na tifelēge ki puro mbege yigi we.

NAGAFÓ WI KAJENMÉ YEREWÉ SENRE

6.10--12.14

Kajenmē yerewe

¹⁰ Yaraga o yaraga ki yen laga makō, ki mege kì jen maga le wa faa. Senwee wi yen yaraga n̄ga cenle, ki yen ma jen. Wila ya mbe kendige wō lere ja wi fanjga kì we wi wogo ki na wi ni.¹¹ Na senre ti ka lege, ti gbō ma pye wagafe. Lere na tōnli kpe ta wa ti ni.¹² Senwee wi yinwege piliye yi woro yaraga ka. Wi yinwege n̄ga kì were, ki ma toro paa yinme yen. Yaraga n̄ga kì yon senwee wi kan, ambō ki jen? N̄ga ki yaa ka pye laga tara na wi punjgo na, ambō wi mbe ya mbege yo wi kan?

N̄ga kì yon senwee wi kan wi yinwege ki ni

7 ¹ Metanga tawa pì mbōnrō
sinmē nuwō taan
sōnjbanga woo na,
senwee wi kupilige kì mbōnrō wi
sepilige ki na.

² Mbe kari kunwō go ni
kì mbōnrō mbe kari liwen gbō
lisaga ko na;
katugu kunwō po pi yen lere
pyew wi kōsaga ye.
Senwee piile pe daga mbaa sōnri
ki wogo ki na jenjē.

³ Yesanga kì mbōnrō titiegere na,

katugu yesanga ki ma ti sənwee
wi ma jatere jenjə ta.

⁴ Kajenjə wi maa jatere piin
kunwɔ go wogo ki na,
εen fɔ lembige ko maa jatere
piin katangala pyege go
ko na.

⁵ Mbe kajenjə wi yerewɛ
sənŋbanra ti logo,
ko mbɔnrɔ lembige ki yuuro
logowo po na.

⁶ Wuuro ti maa fuunru wa kasɔn
ki ni cɔgɔ ki nɔgɔ yegɛ
ŋga na,
pa lembige ki titɛgɛrɛ ti ma pye
ma fun.
Ko fun ki yen wagafe.

⁷ Mbe jɔlɔgɔ ki taga kajenjə wi
na, ki maa pye lembige,
yarikanra ti ma sənwee wi jatere
jenjə wi jɔgɔ wi na.

⁸ Kala li kɔsaga kì mbɔnrɔ li
lesaga ki na,
mbaa kala kunni yee ni kì
mbɔnrɔ yee gbɔgɔwɔ na.

⁹ Maga kaa kɔnrɔ taa jaga jaga,
katugu naŋbanwa pi ma pye
lembire to woo[†].

¹⁰ Maga ka yewe mbe yo fɔ:
«Yinji na faa wagati wo
la si tanla nala wo na?»

Katugu ki yewige ki woro
kajenme wogo.

¹¹ Kajenme pi yen ma yɔn paa
kɔrɔgɔ yen,
mbele fuun pe yen yinwege na,
pe maa tɔnli taa wa pi ni.

¹² Kajenme pi ma lere fere tɔn
paa yegɛ ŋga na penjara
ti ma lere fere tɔn we;
εen fɔ kajenme pi kayɔngɔ ko
yen fɔ mbele kaa ta, pi
ma yinwege kan pe yeri.
Ki kala na, mboo jen ki yen tɔnli
ni.

¹³ Yenjelé li kapyegele ke wele!
Yaraga ŋga kì kuru, ambo wi
mbe ya mbege sin?

¹⁴ Ferewɛ pilige ka pan, maa
yɔgɔri!
εen fɔ jɔlɔgɔ pilige ka pan, maa
sɔnri!
Katugu Yenjelé lo ligi kagala
shyen ke pye ma ke yala,
janjo ŋga ki yaa ka pye sənwee
wi puŋgo na, wiga kaga
jen.

Sənwee wi daga mbaa kasinjɛ piin konaa mbe kajenme ta

¹⁵ Na yinwege jenri ŋga mì pye
ki ni, ko ŋga ki woro yaraga ka,
mìgi kagala ŋgele ke ni fuun ke
yan. Lesinjɛ wa ma ku fyaw, ali
mbege ta wi yen ma sin; ma si yala
lepee wa ma yinwetɔnlɔgɔ ta wi
tipewe po naa ki ni fuun ni. ¹⁶ Maga
kɔɔn yee pye lesinjɛ mbe sa toro,

[†]7.9: Zhaki 1.19.

maga si kɔɔn yee pye kajenje mbe sa toro. Yŋgi na mæs ma yee jɔgɔ? ¹⁷ Maga ka pye lepee mbe sa toro, maga si ka pye lembige fun. Yŋgi na ma yaa ti ma ku fyaw, na ma kusanga wi fa gbɔn gben? ¹⁸ Ki yen ma yɔn, maga yerewé senre shyen nda ti yigi, maga ka ti ta mbe sho ma yeri ti shyen ti ni; katugu lere o lere wi maa fye Yenjelé li yegé, wi yaa yigilɔmɔ ta ki kagala shyen ñgele ke na.

¹⁹ Kajenme pi ma fanjga kan kajenje wi yeri mbe we ca ki fanjga fenne ke na. ²⁰ Lere wo wa woro sinje laga dunruya wi ni, ña wi maa kajenje piin, wi fa wa mbe la mbe kapege pye.

²¹ Maga kaa senre nda fuun leeple pe maa yuun ti nuru, nakoma ma yaa kaga logo fɔ ma tunmbyee wi yen na senpere yuun ma kanŋglo; ²² katugu mboroyere jate màga jen ma yo wagati legere na mà senpere yo pele yegé na.

²³ Mìgi kagala ñgele ke ni fuun ke cancan ma wele kajenme pi fanjga na, a mì silan yee pye fɔ: «Mila jaa mbe kajenme ta.» Eén fɔ kajenme pi laga la lali na ni. ²⁴ Yaraga ñga ki yen wa, ki yen ma lali, ki kɔrɔ wì jugo fɔ ma jugo. Ambɔ wi mbe ya mbege jen mbe wali ki na? ²⁵ Kona, a mì silan yee kan na kotogo ki ni fuun ki ni, jaŋgo mbe kajenme po naa kagala ke pyego ki ni ti sagaja, mberi cancan mbe wele, mberi kɔrɔ jen; a mì sigi wele maga yan fɔ mbe pye lepee ki yen lembigewe, fɔ kambajenme pi yen yara kapyere.

²⁶ Mì kala la yegé wele ma yan, na lì pe ma we kunwɔ pi na. Lo yen fɔ jelle ña wi yen paa pene yen mbe lere yigi, wi nawa pi yen paa mère yen, wi keyen yi yen paa yɔngwɔc yen, mba pi ma lere pɔ. Lere ña wi kala li yen ma Yenjelé li ndanla, wo ma sho wi yeri. Eén fɔ wi ma kapege pyefɔ wo yigi.

²⁷ Yenjelé senre yofó wì yo fɔ: «Mì kagala ke cancan nungba nungba mbe ke pyego ki jen, ñga mì yan wa koyi ñga. ²⁸ Mi yen na yaraga nungba ki lagajaa ali ma pan ma gbɔn yingɔ, mi fa yegé ta ki na gben. Mì naŋa nungba ta wa nambala wagakele (1 000) sɔgɔwɔ; ña wi yen ki naŋa sinje we; eén fɔ wa jelle pe ni fuun pe sɔgɔwɔ, mii jelle nungba yan wa, ña wi yen ki jelle. ²⁹ Kala nungba mì yan wa, loli na fɔ: «Yenjelé li senwee wi da lesinje, eén fɔ senwee wo wì kapyere ti lagaja mari ñgbani wi yee na.» »

Mbaa wunlunaŋa wi gbogo, ko ki naga fɔ ma yen kajenje

8¹ Ambɔ wi yen kajenje jate wo?

Ambɔ wi mbe ya mbe kagala ke kɔrɔ jen?
Kajenme pi ma ti senwee wi yegé
welewe pi ma tanla,
wi yesanga ki ma kɔ ma kanŋga
yɔgorimɔ.

² Mì yo fɔ: «Ta tanri wunlunaŋa
wi senyoro ti na,
wuguro nda mà wugu ki wogo
ki na Yenjelé li yegé na ti
kala na.»

³ Maga ka fyeele mbe yiri le wi
yegé sággawá (mbe je wi
fanjga ki na).

Kapyege ñga ki yen maa mbén,
maga ka koro mbaa ki
piin kaporɔ ni,
katugu kala o kala li wunlunaña
wi ndanla, lo wi ma pye.

⁴ Ma jen wunlunaña wi senyoro
ti ma pye fanjga ni,
ambɔ wi mbe ya mboo yɔn
kanjga, mbe yo fɔ: «Yinjgi
maa piin yeen?»

⁵ Lere ña kaa tanri wi senyoro ti
na, kapege se gbɔn wo na;
een fɔ kajenje wi maga jen fɔ kití
sinje kɔnsanga yen wa.

⁶ Katugu kala pyew naa li
pyesanga konaa li
pyelɔmɔ wi;
een fɔ kapegbɔgɔ kayi ki yen
senwee pyɔ wi na.

⁷ Ñga ki yaa ka pye puŋgo na,
senwee se ya mbege jen.
Ki yaa ka pye yegé ñga na, ambɔ
wi mbe ya mbege yo wi
kan?

⁸ Senwee pyɔ wo wa kpɛ yinwege
woro wi kɛɛ mbe yo wi se
ku,
lere se ya mbe fanjga ta wi
kupilige ki na;
lere kpɛ se ya mboo yee shɔ ki
malaga ñga ki ni.

Lepee wi tipewe fun pi se ya
mboo shɔ.

⁹ Mìgi kagala ñgele ke ni fuun ke
yan, ma jatere pye jenje ñga fuun
ki yen na piin laga tara ti ni ki na.
Wagati wa ni, lere wa maa fanjga
ki taga wi lewee yenle wa na, mbe
jɔlcɔ wa wi na.

**Lere ña wi kapege
ki koro mbajɔlɔwá
ki ma pele kan pe ma puŋgo**

¹⁰ Mìgi wele maga yan fun fɔ pe
ma lepeele pe gboolo pe gbegele
ma pe le tiyɔngɔ. Leele pàa pye na
kee na paan na yinrigi wa Yenjelé
li laga kpoyi* ki ni, na ki leeple pe
sɔnni wa ca ki ni, ki ca ñga pàa pe
kapere ti pye wa ki ni we[†]. Ko fun
ko yen wagafe.

¹¹ Kì kaa pye kapere nda tì pye ti
fɔgɔ kila tɔn le teere ti pyefɔ wi na,
ki kala na senwee pyɔ wi kotogo
ki yen ma yin kapege pyela ki ni.

¹² Ali na kapege pyefɔ wiga kapege
ki pye sa gbɔn fɔ kapege pyesaga
cenme, mbe si yinwetɔnlɔgɔ ta,
konaa ki ni fuun, mìgi jen ma yo
mbele pe maa fye Yenjelé li yegé,
pe yaa ka ferewe ta pe Yenjelé yegé
fyere ti kala na. ¹³ Eén fɔ lepee wi se
ferewe ta; wi se yinwetɔnlɔgɔ ta, wi
yaa ka toro paa yinme yen, katugu
wi woro na fye Yenjelé li yegé.

[†]8.10: Ñga ki yo fɔ: Leele pàa pye na kee na paan na yinrigi wa Yenjelé li laga
kpoyi ki ni, na ki leeple pe sɔnni wa ca ki ni, ki ca ñga pàa pe kapere ti pye wa
ki ni we, Yenjelé senre seweele pele ni, ki yen ma yɔnlɔgɔ ma yo fɔ: Leele pàa pye na
kee na paan na yinrigi wa Yenjelé li laga kpoyi ki ni, na ki leeple pe sɔnni wa
ca ki ni, een fɔ pàa fege mbele pàa pye na kasinjge ki piin wa ca ki ni poro
na.

¹⁴Kawaga ka yegé yen na piin laga tara ti na. Wagati wa ni, ma maga yan fō ḥga ki daga mbe pye lepeepe pe na, ko ki ma pye lesinmbele pe na; ḥga ki daga lesinmbele pe ni, ko ki ma pye lepeepe pe kan. Mi yen naga yuun fō ki wogo fun ki yen wagafe. ¹⁵Ki kala na, mi yen naga yuun fō mbaa yɔgɔri ko ki yen ma yɔn; katugu kala lo la si mbɔnrɔ senwee wi yeri mbe pye laga tara ti na, kaawɔ mbaa nii, mbaa woo konaa mbaa yɔgɔri ko ce. Ko wi daga mbaa piin mboo ta wa wi tunjgo ki ni wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni, yo yan Yenjelé lì kan wi yeri wi pye laga tara ti na we.

Yeresaga yen senwee pyo wi kajenme pi na

¹⁶Naa mìla ki kòn maga tège wa na kotogo na mbege lagaja mbege jen yinji yi kajenme we, mbe jatere pye senwee piile pe kapyegele ke na laga tara ti na, maga wele maga yan fō pe se wɔnlɔ sɔnlɔ naa yembine; ¹⁷kona, a mì si Yenjelé li tunjgo ki ni fuun ki wele maga yan; kagala ḥgele ke maa piin laga tara ti na, lere se ya mbe ke kɔrɔ jen. Senwee wi maa wi yee tege na yaraga ḥga jaa mbe jen, wi se ya mbege jen. Ali na kajenje wa kaa ki jate mbe yo wìgi jen, ma yaa saga yan fō wi se ya mbege kɔrɔ jen mbe wali ki na.

Kunwɔ pi yaa gbɔn lere pyew wi na

9 ¹Kona, a mì si jatere pye ki kagala ḥgele ke ni fuun ke na. Mìgi cancan maga yan fō lesinmbele poro naa kajenmbele pe ni, konaa pe kapyegele ke ni fuun ke yen Yenjelé lo këe. Senwee wi mbe ka sa fili ndanlawa ni wi yo, nakoma mbenwe ni wi yo, wi se ya mbe ko jen. ²Kala nunjba lo li ma lere pyew wi ta. Kala na li ma lesinje wi ta, lo nunjba lo li ma lepee wi ta fun; li nunjba lo li ma lejenje wo naa ḥja wi yen fyɔngɔ fu konaa ḥja wi yen fyɔngɔ* ni pe ta; li ma ḥja wi yen na saraga* woo wi ta mbe ḥja wi woro na saraga woo wi ta; li ma lejenje wo naa kapege pyefō wi ta; li ma lere ḥja wi ma wugu mbe yɔn kan Yenjelé yeri konaa ḥja wi maa fyɛ mbe wugu mbe yɔn kan li yeri wi ta. ³Kapyere nda fuun ti maa piin laga tara ti na, wa ti sɔgɔwɔ kapegbɔgɔ kayi ḥga yee, fō kala nunjba lo li ma senwee piile pe ni fuun pe ta. Mbe taga wa ko na, senwee wi kotogo ki yen ma yin tipewe pi ni. Yara kapyere to ti yen wa senwee wi kotogo na wi yinwege piliye yi ni. Ko punjo na, wi mëe ku ma taga wa kuulo pe na.

⁴Lere ḥja wi yen yinwege na leweele pe sɔgɔwɔ, jigi tagasaga yen wi yeri; pyɔn ḥja wi yen wee wo mbɔnrɔ jara kugo na. ⁵Leele mbele pe yen yinwege na, pège jen ma yo fō pe yaa ka ku. Eεn fō kuulo poro si

yaraga ka jen naa. Tasaga si koro pe yeri naa, katugu lere woro na nawa tuun pe na naa.⁶ Pe ndanlawa, naa pe mbenwe konaa pe yenjara ti ni tì kɔ ma wɔ wa. Ngaa fuun ki yen na piin laga tara ti na, tasaga ka kpe woro pe yeri naa fyew wa ki ni.

⁷ Kari ma saa ma suro ti nii yogɔrimɔ ni, maa ma duven wi woo nayinme ni, katugu Yenjelé li yenle ma kapegele ke na makɔ. ⁸ Maa yaripɔrɔ fire nii sanga pyew, maga ka ti sinme nuwɔ taan pi kɔ wa ma go ki na. ⁹ Jele ḥa wɔɔn ndanla, ta yɔgori wi ni ma yinwege piliye jenri yi ni fuun yi ni, yo yan Yenjelé li kan ma yeri laga tara ti na we; ko ki yen ma tasaga jenjɛ ye laga dunruya wi ni, mbɔɔn ta wa tege ḥga fuun ma yen na tege laga tara ti na ki ni. ¹⁰ Tunjgo o tunjgo mà ta mbe pye, ki pye fanjga ḥga ki yen ma ni ki ni; katugu ma yen na kee laga ḥga na, ko ḥga ki yen kuulo tara re, tunjgo, naa jatere pyege, naa jenme konaa kajenme woro wa.

Kunwɔ pi ma pan pila sara lere na

¹¹ Mìgi wele maga yan naa laga tara ti na, fɔ mbele pè fenje ya poro ma pe ma fe ma yiri kongbanmbala kashara fene li na; malingbɔɔnlɔ kotogofenne poro ma pe ma cew ta wa malaga; kajenmbele poro ma pe ma yaakara ta; tijinliwe fenne poro ma pe ma penjagbɔrɔ ta; jenme yen mbele yeri poro ma pe ma gbɔgɔwɔ ta; katugu yenlindanga konaa yewɔgɔ ki ni, ti maa gbɔɔn pe

ni fuun pe na.¹² Senwee pyɔ wi suu kusanga wi jen. Ki yen paa yegɛ ḥga na ḥgbanra yigimere ma ḥgbanla yigi li gbowo pi mege ni, nakoma paa sannjegelɛ yen, ḥgele pene ma ke yigi. Ki pyelɔmɔ nujgba pi na, pa kapenle li ma fo mbe to senwee wi na ma, mboo yigi.

Kajenme pì mbɔnrɔ fanjga na

¹³ Mìgi wele maga yan naa kajenme pi wogo na laga tara ti na, fɔ pi yen kagbɔgɔ yɔn na yegɛ na. ¹⁴ Capile là la pye wa, na li leele pe sila lege. A wunlunaja fanjga fɔ wà si pan ma to li na, ma malingbɔɔnlɔ censaga kan ma ca ki yɔn tɔn; mée lugusara gbegele ca ki mbogo ki na maga maga. ¹⁵ Naña fyɔnwɔ fɔ wà la pye wa ki ca ki ni, ḥa wìla pye kajenje. Wìla ki ca ki shɔ wi kajenme pi fanjga na. Ma si yala, lere kpe sila pye na nawa tuun ki naña wi na naa.

¹⁶ Kona, a mì sho fɔ:

Kajenme pì mbɔnrɔ fanjga na;
eен fɔ pe maa fyɔnwɔ fɔ wi
kajenme pi tifaga,

lere na sila wi senyoro ti nuru.

¹⁷ Kajenje ḥa wi maa para pɔw,
mbaa wi senre ti nuru,
ko mbɔnrɔ to ḥa wi maa jɔrɔgi
ngbangwa lembire ti
sɔgɔwɔ wi senre to na.

¹⁸ Kajenme pì mbɔnrɔ ma we
malingbɔnyaara na;
eен fɔ kapege pyefɔ wi kajɔɔgɔ
nujgba ki ma kajenjɛ
legere jɔgɔ.

- Kajenme pi fanjga konaa
senwee wi yara kypyere ti ni**
- 10** ¹ Tishonrɔ ti ka ku wa sinmɛ
nuwɔ taan pi ni, ti maa
jɔgɔ mboo nuwɔ pi ŋgban
yεgε ŋga na,
ki pyelɔmɔ nujgba pi na,
lembigewe jenri pi ma
kajenme pi jɔgɔ mbe
senwee wi gbogowɔ pi
laga wi na.
- ² Kajenje wi jatere wi maa kee
wi ni kalige na,
een fɔ lembige ki jatere wo maa
kee ki ni kamenje na.
- ³ Ali na lembige ki kaa tanri la
kee wa konɔ, tijinliwe na
pye ki ni,
ki maa ki nari lere pyew wi na
ma yo ki yen lembige[†].
- ⁴ Na kundigi wi ka nawa ŋgban
ma ni, ma koro le ma
censaga,
katugu mbe pyeri yew, ki ma
kajɔgɔrɔ legere kɔ.
- ⁵ Mì kapege ka yan laga tara ti
na,
ko ki yen tara teele pe punjguwɔ
we.
- ⁶ Lembige ka ma kaa censagbɔgɔ
ta,

- YENJELÉ SENRE YOFO 10**
- ma si yala, megbɔgɔ fenne[†] poro
yen ma cen wa nɔgɔna.
⁷ Mì kulolo pele yan pè lugu
shɔnye na,
ma si yala, wunluwɔ piile pele
yen na tanri tara paa
kulolo yen.
⁸ Lere ŋa wi yen na titεgε woo,
ki fɔ wi mbe ya to wa ki
ni;
lere ŋa wi yen na mbogo jaanri,
ki fɔ wɔɔgɔ mbe ya mboo
nɔ.
⁹ Lere ŋa wi yen na sinndeere
woo, ki fɔ sinndelege mbe
ya mboo welege;
lere ŋa wi yen na kangire
walagi, ki fɔ kangbangaa
mbe ya mboo ta.
¹⁰ Na gbɔnlɔgɔ ki yɔn kiga pen,
na lere sigi yɔn ki yɔ,
kona tunmbyee ŋa wila kɔɔn ki
ni, wo wi daga mbe ka
taga wi fanjga ki na;
een fɔ kajenme pi maga kan
tunjgo ki ma pye ma yɔn.
¹¹ Sanni wɔɔrɔ yigifɔ wi saa
jenme pi pye, na wɔɔgɔ ka
lere wa nɔ,
kona go woro ki na wɔɔrɔ yigifɔ
wuu jenme pi pye naa.
- Mag a kaa para mbe sa toro**
- ¹² Kajenje wi yɔn senre ti ma ti
leele pe ma yenlε wi na;
een fɔ lembige ki yɔn ki maga
jɔgɔ.

[†]10.3: ŋga kì yo fɔ: *Ki maa ki nari lere pyew wi na ma yo ki yen lembige*, Eburuye senre ti ni, ki mbe ya logo fun fɔ: *Ki maa ki yuun lere pyew wi kan ma yo pe yen lembire*.

[†]10.6: ŋga kì yo fɔ megbɔgɔ fenne, ki mbe ya kanjga fun fɔ penjagbɔrɔ fenne.

¹³ Ki ma ki senre ti le lembigewe
senre ni, mbe sari kɔ yara
tijangara senre ni.

¹⁴ Lembige ki maa senre ti lege
na kee.

Senwee se ya mbe kala na laa
paan wa yegə li jen.

Ƞga ki yaa ka pye wi punjgo na,
ambɔ wi mbe ya mbege
yo wi kan?

¹⁵ Lembige ki tunjgo ki maga te
jaga,
ali yere ki ca konɔ kila li jen
mbeli le.

¹⁶ Tara nda ti wunlunaja wi yen
ryɔ jɛɛ,
to nda ti teele pe maga le pinliwe
ni na liwen gbɔɔ nii,
jɔlɔgɔ yen ki tara ti wogo!

¹⁷ Een fɔ tara nda ti wunlunaja
wi sege ki yen megbɔgɔ
fenne wogo,
to nda ti legbɔɔlɔ pe maa nii na
yala wagati ɳa wì yala
wi ni, jango mbe ta mbe
fanjga ta,
paa si simme wɔ mbe tin,
ferewe yen ki tara ti wogo!

¹⁸ Tiyanra to ti ma ti senwee wi
go ki naayeri wi ma kɔn
ma to;
na lere ɳa woro na tunjgo piin,
tisaga ki maa yiin wa wi
go.

¹⁹ Leele pe ma sɔgɔlɔ gba li
sɔgɔ mbe nayinme li,
duven wi ma yɔgɔrimɔ kan pe
yeri,
penjara ti ma kala pyew li yegə
wɔ.

²⁰ Maga ka senpere yo
wunlunaja wi na,
ali yere wa ma kotogo na;
maga ka senpere yo penjagbɔrɔ
fɔ wa na, ali yere wa ma
yumbyo ɳa ma maa wɔnlɔ
wi ni;
katugu sannjelɛ la mbe ya mbɔɔn
senyoro ti le mbe kari ti
ni;
kanwira fɔ wa mbe ya mbe
kari saga senre ti yari
lagapyw.

Mbɔɔn yee yingiwe jen kaŋgbangala ke ni

11 ¹ Ma yaakara ti wa wa lɔgɔ
tɔnɔ pi go na,
ki mɔnɔ o mɔnɔ, ma yaa kari ta
pilige ka[†].
² Ma kee yaara ta kan leelee
kɔlɔshyen, nakoma leelee
kɔlɔtaanri yeri yere,
katugu jɔlɔgɔ ɳga ki yaa to tara
ti na, lere si ko jen.

³ Na kambaara ti ka yin tɔnmɔ
pi ni,
ti ma ti tisaga ki ma pan.
Na tige ki ka to mbe wa
yɔnlɔparawa kalige kee

[†]**11.1:** Ki verise ɳa wi kɔrɔ wo yen fɔ: Ma yee le kappyege ka ni, ko punjgo na, ȏga ki ma ta wa, ma yaa kaga ta.

yeri, nakoma mbe wa
yɔnlɔparawa kamɛŋge kɛe
yeri,
kì to laga ŋga na, pa ki yaa koro
le ki laga ki na.

⁴ Lere ḥa kaa tifelege ki gbɔnlɔmɔ
po kɔrɔsi, ko fɔ wo na
yariluguro lugu;

lere ḥa ka koro mbaa tisaga
kambaara to wele, ko fɔ
wo na yarilire kɔn.

⁵ Yege ŋga na mɛe tifelege ki
torokonɔ li jen,
yege ŋga na pyɔ wi wire ti ma
gbegele wa wi nɔ lara, ma
sigi jen,

ki pyelɔmɔ nujgbɑ pi na fun,
Yenjelé na li yen kagala
ke ni fuun ke pyefɔ, ma
se ya mbeli kapyegele ke
kɔrɔ jen.

⁶ Tɔɔn yariluguro ti nuru pinliwɛ
yɔn na,

maga ka wogosaga kan ma yee
yeri yɔnlɔkɔgɔ yɔn na;
katugu nda ti yaa ka yɔn nakoma
nda ti yaa ka jɔgɔ, ma sigi
jen,

na kaa pye ti ni fuun ti yaa ka
yɔn, ma sigi jen.

⁷ Yanwa pi yen ma yɔn,
senwee wila yɔnlɔ yanwa pi
yaan yengelé ni, ko yen
yaritanga.

⁸ Na lere ḥa ka yinwetɔnlɔgɔ ta,
wi daga mbaa yɔgɔri ki
yegelé nujgbɑ nujgbɑ ke
ni fuun ke ni;

eɛn fɔ wi daga mbaa nawa tuun
ki na fɔ piliye tipeye
legere yaa ka pan.
Iŋga fuun ki yaa ka pan mbe pye,
ko yen wagafe.

**Ta yɔgɔri ma lefɔnrɔ sanga wi ni,
eɛn fɔ maga ka fege ma dafɔ wi na**

⁹ Mboro lefɔnrɔ, ta yɔgɔri ma
lefɔnrɔ sanga wi ni,
maa nayinmɛ nii wa ma kotogo
na ma lefɔnrɔ piliye yi ni;
kala o kala kɔɔn ndanla, maa li
piin,
ma yege ki ka yiri kala o kala na,
maa li piin.

Eɛn fɔ maga jen ma yo fɔ kiti
kɔnpilige, Yenjelé li yaa
ka sɔɔn yewe ki kagala ke
ni fuun ke ni.

¹⁰ Ki kala na, yesanga kagala ke
wɔ wa ma kotogo na,
kala na li yaa jɔlɔgɔ wa ma wire
ti na, mali laga lali ma
yee ni;
katugu lefɔnrɔ sanga wo naa wi
fanjga ki ni fuun ni, wi
ma toro fyaw paa lalaaga
yɔn yen.

12 ¹ Ta nawa tuun ma Dafɔ wi
na ma lefɔnrɔ sanga wi ni,
sanni piliye tipeye yi sa gbɔn,
sanni yegelé yɔn ki sa koro jenri,
yegelé ŋgele ni mboro yere jate
ma yaa kaa yuun fɔ:
«Yaraga ko ka kpɛ la woro
na na naa.»

² Ta nawa tuun ma Dafɔ wi na
sanni yɔnlɔ konaan yanwa
pi ni ti sa pye diwi,

sanni yesogo konaa wɔnɔjgɔlɔ ke
ni ti sa pye diwi,
sanni kambaara ta yege mbe sa
yiri ti pan naa tisaga ki
panjgɔlɔ†.

³ Ko sanga wo ni, go ki
kɔrɔsifenne pe yaa la seri,
nambala fanjga fenne pe yaa
kurukuru,
muwe sunvenne pe yaa sugo ki
yaga, katugu pèle wɔ wa
pe ni,
mbele pe maa wele wa fenetiri
wi ni, pe yaa wɔ binriw†.

⁴ Yeyɔngɔ kɔrɔ piile shyen mbele
pe yen yenlege ma wa wa
konɔ li yeri, pe yaa tɔn,
muwe sugo magala li yaa jerege,
senwee wi ma yen sannjelé
gbelesanga ni,
yurukɔɔlɔ pe magala li yaa
jerege†.

⁵ Ko sanga wo ni, senwee wi maa
fye mbe lugu laga ɔ̄ga kì
yagara ki na,
kondangala li sunndo kɔngɔ ma
pye wi na;
amandi tige ki ma fyenwe ma
flilige pow,

kamberege kila ya mbaa yeni
naa†,
yaraga ko ka kpe tanwa na koro
wi ni naa;
katugu pilige ka senwee wi yen
na kee wa wi censaga
kɔsaga fu wogo ki ni,
censaga ɔ̄ga wi yaa sa koro wa
tetete fɔ̄ sanga pyew;
kunwɔ gbelefenne pe yen na
gbele makɔ wa ca nawa
koŋgolo ke ni.

⁶ Ta nawa tuun ma Dafɔ wi na,
sanni warifuwe mana li
sa kɔn,
sanni te cɔlɔ li sa ya,
sanni kojene li sa ya wa pulugo
ki yɔn na,
sanni mana li ma pɔ tugurɔn nda
na, ti sa kaw ti to wa kɔlɔ
wi ni†.

⁷ Ta nawa tuun ma Dafɔ wi na,
sanni taambugɔ ki sa
sɔngɔrɔ wa tara ti ni,
paa yege ɔ̄ga na kìla yiri wa tara
ti ni we,
sanni senwee wi yinwege
wɔnɔnɔ pi sa sɔngɔrɔ wa
pi kanfɔ̄ Yenjelé li yeri.

[†]12.1-2: Ki verise ɔ̄ga wi senpiile pe yen na kunwɔ pi kacen wo nari.

[†]12.3: Go ki kɔrɔsifenne poro pe yen senwee wi keyen ye; na lelewé pi ka pan senwee
wi yeri, wi keyen yi maa seri. Nambala fanjga fenne poro pe yen jegele wele. Muwe
sunvenne poro pe yen ɔ̄ngangala wele. Mbele pè maa wele wa fenetiri wi ni poro pe yen
yengelé wele.

[†]12.4: Yeyɔngɔ kɔrɔ piile shyen mbele pe yen yenlege, poro pe yen senwee wi nungbogolo
wele. Muwe sugo magala naa yurukɔɔlɔ poro pe yen senwee wi magala le.

[†]12.5: Amandi tige ki ma fyenwe, ko ki yen senwee wi lelewé yinzifire re. Kamberege
kila ya mbaa yeni, ko yen naga nari ma yo lere wi ka le wi kala pyew li ma yinngi.

[†]12.6: Ki senre nda ti yen na para kunwɔ po senre na. Sanga o sanga wi ka kunwɔ pi
ndanla, pi mbe ya pan. Ko kì ti senwee wi daga mbe wo naa Yenjelé sɔgɔwɔ pi gbegele.

⁸ Wagafe naa wagafe, Yenjelé
senre yofɔ wì yo ma,
yaara ti ni fuun ti yen wagafe.

Senre puŋgo woro

⁹ Yenjelé senre yofɔ wi sila pye
kajenje ko ce, eεn fɔ wila leeble pe
naga jenme pi ni. Wila yomiyegelé
legere cancan ma wele, ma ke kɔrɔ
wi lagaja, ma ke sogolo sogolo ke
yee na ma ke yɔnlɔgɔ. ¹⁰ Yenjelé
senre yofɔ wila ki ŋgbanga ma
senjende yo, mari yɔnlɔgɔ mari yɔn,
ma yala kaselege ki ni.

¹¹ Kajenje wi senre ti yen paa
yaayoro kɔnrikanjagala yen,
ŋgele pè ke numara ti yɔn wɔwɔ.
Wi yomiyegelé ke yen paa wangala
yen, ŋgele pè kan wa tara, a kè

yere kinw. Ki senre nda pa tì yiri
wa Yenjelé nuŋba li yeri, lo na
li yen simbaala kɔnrifɔ* jenje
we. ¹² Mbe taga wa ko na, na
pinambyɔ, ma yee yingiwé jen,
maga ka ka taga ki senre nda ti na.
Seweele mbele senwee pyɔ wi mbe
ya wɔ, yɔn woro pe na. Mbe kara
wi pye mbe sa toro, ki ma senwee
pyɔ wi fanŋga ki kɔ.

¹³ Senre nda fuun tì yo, ti go
kaaga senre tori nda: Ta fye Yenjelé
li yegé, maa tanri li ŋgasegele ke
na. Ko senwee pyɔ wi daga mbaa
piin. ¹⁴ Katugu Yenjelé li yaa ka kití
kɔn senwee piile pe kapyegele ke ni
fuun ke na, ali ŋgele ke yen ma lara
o, kajenje konaa tipege ki ni.